

MATERIĀLĀ NENODROŠINĀTĪBA LATVIJĀ 2016. GADĀ

Centrālā statistikas pārvalde

Informatīvais apskats

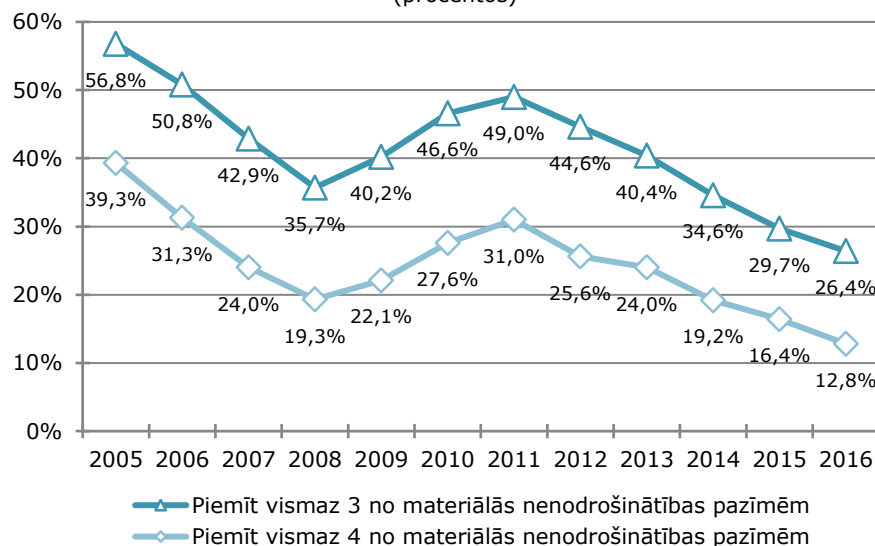

Apskojums "Statistika par ienākumiem un dzīves apstākļiem" (angļu valodā *European Union Statistics on Income and Living Conditions* – saīsināti EU-SILC) katru gadu tiek veikts visās Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīs. Latvijā šo apsekojumu veic Centrālā statistikas pārvalde. EU-SILC apsekojumā tiek iegūta plaša informācija par iedzīvotāju ienākumiem un dzīves apstākļiem (mājokli, nodarbinātību, veselību u.c.). Šajā publikācijā apkopoti dati par Latvijas iedzīvotāju materiālo nenodrošinātību. Lai plašāk pētītu nabadzības un materiālās nenodrošinātības aspektus, papildu līdzšinējiem ikgadējiem datiem ir pievienoti jauni materiālās nenodrošinātības rādītāji. Tie ļaus plašāk vērtēt ES un dalībvalstu progresu, īstenojot kopējos ES un katras dalībvalsts atsevišķi izvirzītos mērķus nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanā.

1. MATERIĀLĀS NENODROŠINĀTĪBAS KOPSAVILKUMA RĀDĪTĀJI

Materiālās nenodrošinātības raksturošanai visbiežāk izmanto materiālās nenodrošinātības¹ un dziļās materiālās nenodrošinātības rādītāju². Apskojuma dati liecina, ka pēdējo gadu laikā turpina samazināties materiālai nenodrošinātībai pakļauto iedzīvotāju īpatsvars. 2016. gadā 26,4 % iedzīvotāju minēja vismaz 3 no 9 materiālās nenodrošinātības pazīmēm (sk. aprakstu tālāk ievietotajā grafikā) un 12,8 % iedzīvotāju – vismaz 4 no 9 materiālās nenodrošinātības pazīmēm, ko statistikā raksturo kā dziļu materiālo nenodrošinātību.

Materiālās nenodrošinātības un dziļās materiālās nenodrošinātības rādītāji 2005.–2016. gadā (procentos)

Materiālās nenodrošinātības pazīmes ir finansiālu iespēju trūkums:

1) segt komunālo pakalpojumu rēķinus, īri vai atmaksāt kredītu, 2) uzturēt mājokli siltu, 3) segt neparedzētus izdevumus³, 4) katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām, 5) ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu, 6) lietot savām vajadzībām vieglo automobili, 7) lietot savām vajadzībām veļas mazgājamo mašīnu, 8) lietot savām vajadzībām krāsu televizoru, 9) lietot savām vajadzībām telefonu.

¹ Tulkojums no angļu val. – *material deprivation rate*.

² Tulkojums no angļu val. – *severe material deprivation rate*.

³ Neparedzētie izdevumi tiek rēķināti katru gadu atbilstoši nabadzības riska sliekšnim uz vienu ekvivalento patērētāju pirms trim gadiem (2016. gadā tika ņemts vērā 2013. gada nabadzības riska sliekšnis uz vienu ekvivalento patērētāju). 2016. gadā neparedzēto izdevumu summa bija 260 eiro, 2015. gadā – 235 eiro, 2014. gadā – 225 eiro, 2013. gadā – 213 eiro, 2012. gadā – 228 eiro, 2011. gadā – 277 eiro, 2010. gadā – 242 eiro, 2009. gadā – 171 eiro, 2008. gadā – 128 eiro, 2007. gadā un 2006. gadā – 107 eiro, 2005. gadā – 85 eiro).

Saturs

1. MATERIĀLĀS NENODROŠINĀTĪBAS KOPSAVILKUMA RĀDĪTĀJI	1
Diagr. Materiālās nenodrošinātības un dziļās materiālās nenodrošinātības rādītāji 2005.–2016. gadā	1
Diagr. Iedzīvotāju sadalījums pēc materiālās nenodrošinātības pazīmju skaita ES un Baltijas valstīs 2015. gadā	2
ES dalībvalstu izkārtojums pēc lielākā iedzīvotāju īpatsvara, kam 2015. gadā naudas trūkuma dēļ tika liegtas atsevišķas iespējas	2
2. EKONOMISKĀ SPRIEDZE	4
Diagr. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2016. gadā nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas	4
Iedzīvotāju īpatsvars, kuri 2015. un 2016. gadā nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas, pa kvintīļu grupām	4
Ekonomiskā spriedze 2010.–2016. gadā	4
3. PIESPIEDU ATTEIKŠANĀS NO ILGLIETOŠANAS PREČU IZMANTOŠANAS	5
Diagr. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2016. gadā bija spiesti atteikties no atsevišķu preču izmantošanas	5
Diagr. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2016. gadā bija spiesti atteikties no vieglā automobiļa un veļas mazgājamās mašīnas izmantošanas, pa kvintīļu grupām	5
Piespiedu atteikšanās no ilglietošanas preču izmantošanas 2010.–2016. gadā	5
4. NEAPMIERINOŠI MĀJOKĻA APSTĀKĻI	5
Diagr. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri 2016. gadā norādīja uz atsevišķiem neapmierinošiem mājokļa apstākļiem	5
Iedzīvotāju īpatsvars, kuri 2016. gadā norādīja uz atsevišķiem neapmierinošiem mājokļa apstākļiem, pa kvintīļu grupām	5
Iedzīvotāji, kuri 2010.–2016. gadā norādīja uz neapmierinošiem mājokļa apstākļiem	5
5. JAUNIE MATERIĀLĀS NENODROŠINĀTĪBAS RĀDĪTĀJI	7
Iedzīvotāju iespējas sev nodrošināt atsevišķas pamatnepieciešamības 2013.–2016. gadā	7
Iedzīvotāju iespējas sev nodrošināt atsevišķas pamatnepieciešamības pa kvintīļu grupām 2013.–2016. gadā	7
METODOLOĢISKI PASKAIDROJUMI	8

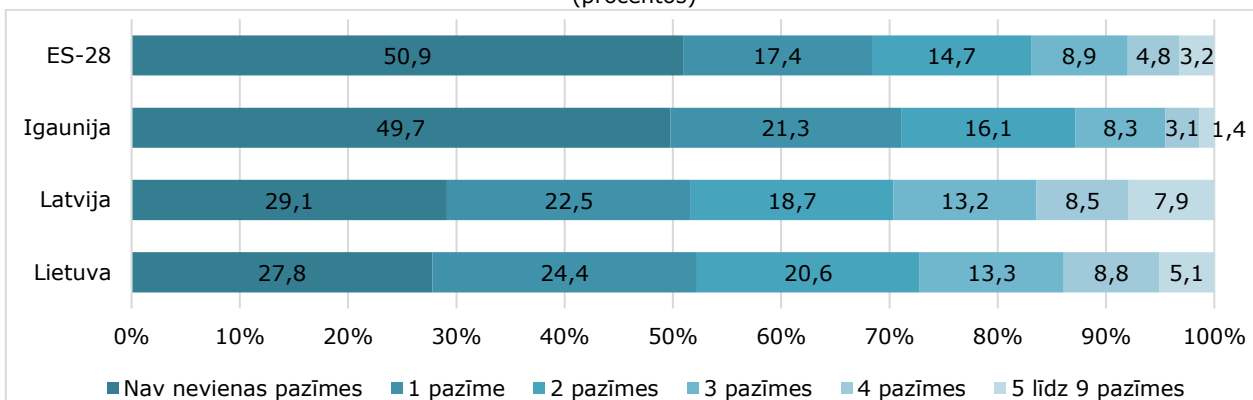
2017

17-016-000

2015. gadā Latvijas iedzīvotāji bija ievērojami vairāk pakļauti materiālai nenodrošinātībai nekā Igaunijā un vidēji ES. Tomēr, salīdzinot ar Lietuvu, Latvijas iedzīvotāju situācija bija nedaudz labāka. 2015. gadā 70,9 % Latvijas iedzīvotāju piemita vismaz 1 no 9 materiālās nenodrošinātības pazīmēm. Lietuvā šādu iedzīvotāju īpatsvars bija nedaudz augstāks – 72,2 %. Savukārt Igaunijā materiālai nenodrošinātībai pakļauto iedzīvotāju īpatsvars bija līdzīgs ES vidējam līmenim (Igaunijā 50,3 % iedzīvotāju piemita 1 no 9 materiālās nenodrošinātības pazīmēm, vidēji ES – 49,1 %).

Starp valstīm krasi neatšķirās iedzīvotāju īpatsvars, kas norādīja vienu, divas vai trīs materiālās nenodrošinātības pazīmes. 2015. gadā 22,5 % Latvijas iedzīvotāju norādīja 2 materiālās nenodrošinātības pazīmes, kas īpaši neatšķirās no pārējām Baltijas valstīm: Lietuvā – 24,4 % un Igaunijā – 21,3 %. ES vidēji šis rādītājs bija nedaudz mazāks – 17,4 %. Savukārt, salīdzinot ar pārējām Baltijas valstīm un vidēji ES, Latvijā bija vislielākais iedzīvotāju īpatsvars (7,9 %), kas norādīja 5 līdz 9 materiālās nenodrošinātības pazīmes.

Iedzīvotāju sadalījums pēc materiālās nenodrošinātības pazīmju skaita ES un Baltijas valstīs 2015. gadā (procentos)

Datu avots: Eurostat [ilc_sip8] 14.03.2017.

Salīdzinot ar pārējām ES dalībvalstīm, gandrīz visos materiālās nenodrošinātības rādītājos Latvija ieņem visnotaļ augstas pozīcijas. 2015. gadā Latvijā bija trešais augstākais iedzīvotāju īpatsvars, kas naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties segt pēkšņus neparedzētus izdevumus, lietot savām vajadzībām vieglo auto un veļas mazgājamo mašīnu. Pārējos rādītājos situācija bija labāka. Latvijas iedzīvotāju īpatsvars, kas nevarēja atļauties ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu, bija piektais augstākais no visām ES dalībvalstīm un to, kas nevarēja finansiāli atļauties uzturēt mājokli siltu, – septītais augstākais no visām ES dalībvalstīm. Savukārt Latvijas iedzīvotāju iespējas atļauties katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām tuvojās ES vidējam līmenim.

ES dalībvalstu izkārtējums pēc lielākā iedzīvotāju īpatsvara, kam 2015. gadā naudas trūkuma dēļ tika liegtas atsevišķas iespējas (procentos)

Segt komunālos maksājumus, īri vai atmaksāt kredītu	
Grieķija	49,3
Bulgārija	33,6
Kipra	31,6
Horvātija	29,6
Ungārija	21,7
Rumānija	19,6
Slovēnija	19,2
Latvija	18,0
Īrija	15,9
Itālija	14,9
ES-28	11,5
Spānija	11,4
Polija	11,0
Malta	10,8
Somija	10,3
Portugāle	10,2
Apvienotā Karaliste	10,2
Lietuva	9,8
Igaunija	9,3
Francija	8,9
Slovākija	7,5
Beļģija	6,9
Austrija	6,4
Dānija	6,3
Nīderlande	5,6
Vācija	5,2
Luksemburga	5,2
Zviedrija	4,7
Čehija	4,5

Uzturēt mājokli siltu	
Bulgārija	39,2
Lietuva	31,1
Grieķija	29,2
Kipra	28,3
Portugāle	23,8
Itālija	17,0
Latvija	14,5
Malta	13,9
Rumānija	13,1
Spānija	10,6
Horvātija	10,0
Ungārija	9,6
ES-28	9,4
Īrija	9,0
Apvienotā Karaliste	7,8
Polija	7,5
Slovākija	5,8
Slovēnija	5,6
Francija	5,5
Beļģija	5,2
Čehija	5,0
Vācija	4,1
Dānija	3,6
Nīderlande	2,8
Austrija	2,6
Igaunija	2,0
Somija	1,7
Luksemburga	0,9
Zviedrija	0,9

Segt pēkšņus neparedzētus izdevumus	
Ungārija	72,2
Kipra	60,5
Latvija	60,4
Horvātija	59,8
Bulgārija	53,4
Grieķija	53,4
Lietuva	53,2
Rumānija	51,4
Īrija	50,0
Slovēnija	42,9
Polija	42,3
Portugāle	40,7
Itālija	39,9
Spānija	39,7
Apvienotā Karaliste	38,4
ES-28	37,4
Slovākija	36,7
Igaunija	36,7
Čehija	36,0
Francija	32,8
Vācija	30,4
Somija	28,4
Dānija	26,5
Beļģija	25,7
Luksemburga	23,0
Nīderlande	22,7
Austrija	22,6
Malta	21,1
Zviedrija	15,8

Datu avots: Eurostat [ilc_mdes07] 14.03.2017.

Datu avots: Eurostat [ilc_mdes04] 14.03.2017.

Datu avots: Eurostat [ilc_mdes03] 14.03.2017.

Ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu	
Bulgārija	36,8
Ungārija	23,8
Slovākija	20,1
Rumānija	19,7
Latvija	16,0
Horvātija	14,5
Lietuva	14,3
Malta	13,1
Grieķija	12,9
Itālija	11,8
Čehija	11,4
ES-28	8,5
Polija	8,2
Francija	7,3
Vācija	7,1
Austrija	6,8
Apvienotā Karaliste	6,5
Slovēnija	6,4
Beļģija	5,1
Igaunija	5,0
Kipra	3,9
Portugāle	3,5
Somija	2,9
Īrija	2,7
Spānija	2,6
Nīderlande	2,2
Luksemburga	2,2
Dānija	1,7
Zviedrija	1,3

Katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām	
Rumānija	67,6
Horvātija	65,9
Bulgārija	60,4
Ungārija	55,3
Grieķija	53,7
Kipra	53,5
Portugāle	51,3
Itālija	47,3
Slovākija	46,6
Malta	44,3
Lietuva	44,2
Polija	44,0
Īrija	42,0
Spānija	41,5
Latvija	41,1
ES-28	34,4
Čehija	32,4
Igaunija	31,9
Apvienotā Karaliste	28,9
Slovēnija	28,2
Beļģija	26,4
Francija	24,0
Vācija	19,7
Austrija	17,5
Nīderlande	16,6
Dānija	16,3
Somija	13,3
Luksemburga	13,1
Zviedrija	6,9

Lietot savām vajadzībām vieglo automobili	
Rumānija	35,5
Bulgārija	24,1
Latvija	21,6
Ungārija	19,9
Slovākija	13,0
Lietuva	12,9
Igaunija	12,0
Grieķija	10,4
Dānija	9,8
Polija	9,1
Horvātija	8,8
Čehija	8,6
Somija	8,5
Portugāle	8,3
Apvienotā Karaliste	8,1
ES-28	7,9
Nīderlande	7,2
Īrija	7,1
Vācija	7,0
Beļģija	6,7
Spānija	5,8
Austrija	5,8
Slovēnija	3,6
Malta	3,1
Francija	2,5
Kipra	2,2
Itālija	2,2
Zviedrija	2,2
Luksemburga	2,0

Lietot savām vajadzībām veļas mazgājamo mašīnu	
Rumānija	10,7
Bulgārija	10,0
Latvija	3,9
Lietuva	2,2
Beļģija	1,5
Grieķija	1,4
Dānija	1,3
Portugāle	1,2
Horvātija	1,1
ES-28	1,1
Igaunija	1,1
Ungārija	1,0
Slovākija	0,8
Polija	0,7
Nīderlande	0,7
Malta	0,6
Somija	0,6
Francija	0,5
Apvienotā Karaliste	0,4
Čehija	0,4
Vācija	0,4
Kipra	0,3
Īrija	0,3
Slovēnija	0,3
Austrija	0,3
Itālija	0,2
Spānija	0,2
Luksemburga	0,2
Zviedrija	0,1

Lietot savām vajadzībām krāsu televizoru	
Bulgārija	2,0
Rumānija	1,5
Dānija	1,4
Latvija	0,8
Beļģija	0,7
Austrija	0,6
Grieķija	0,5
Horvātija	0,5
Ungārija	0,4
Kipra	0,4
Polija	0,4
ES-28	0,4
Malta	0,4
Somija	0,4
Portugāle	0,3
Itālija	0,3
Slovākija	0,3
Īrija	0,3
Slovēnija	0,3
Apvienotā Karaliste	0,3
Zviedrija	0,3
Lietuva	0,2
Igaunija	0,2
Vācija	0,2
Nīderlande	0,2
Luksemburga	0,2
Spānija	0,1
Čehija	0,1
Francija	0,1

Lietot savām vajadzībām telefonu (ieskaitot mobilo telefonu)	
Rumānija	4,6
Bulgārija	3,1
Polija	1,7
Ungārija	1,4
Slovākija	1,0
Portugāle	0,9
Malta	0,9
Lietuva	0,8
Grieķija	0,7
Horvātija	0,7
ES-28	0,6
Latvija	0,3
Īrija	0,3
Spānija	0,3
Itālija	0,2
Slovēnija	0,2
Apvienotā Karaliste	0,2
Čehija	0,2
Igaunija	0,2
Beļģija	0,2
Vācija	0,2
Francija	0,1
Austrija	0,1
Kipra	0,0
Dānija	0,0
Somija	0,0
Nīderlande	0,0
Luksemburga	0,0
Zviedrija	0,0

☞ Datu avots: Eurostat [ilc_mddu04] 14.03.2017.

☞ Datu avots: Eurostat [ilc_mddu02] 14.03.2017.

☞ Datu avots: Eurostat [ilc_mddu01] 14.03.2017.

☞ Datu avots: Eurostat [ilc_mdcs03] 14.03.2017.

☞ Datu avots: Eurostat [ilc_mdcs02] 14.03.2017.

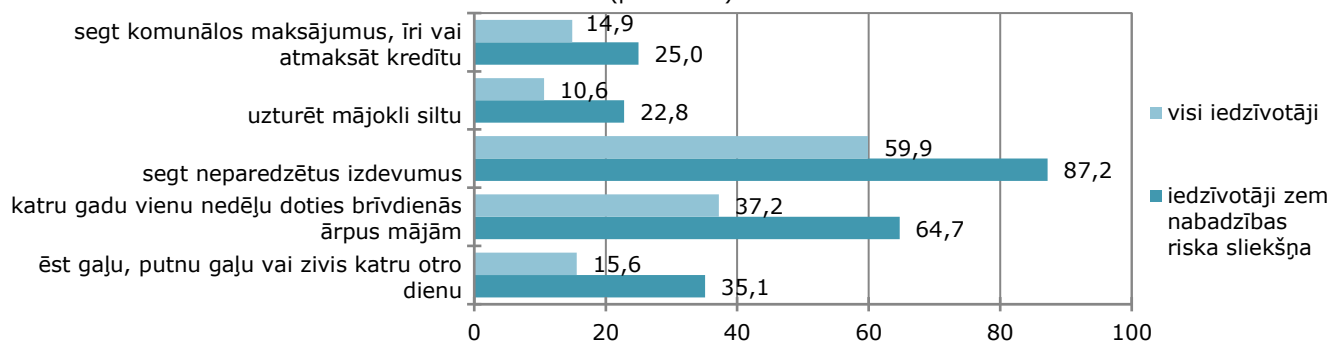
☞ Datu avots: Eurostat [ilc_mddu05] 14.03.2017.

2. EKONOMISKĀ SPRIEDZE

2016. gadā turpināja samazināties iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ nevarēja segt atsevišķas izmaksas, kas raksturo ekonomisko spriedzi. Salīdzinot ar 2015. gadu, visstraujāk samazinājās iedzīvotāju īpatsvars, kas naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām, uzturēt mājokli siltu un segt komunālos maksājumus, īri vai atmaksāt kredītu. Par 4,2 procentpunktiem samazinājās iedzīvotāju īpatsvars, kas nevarēja katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām (no 41,4 % 2015. gadā līdz 37,2 % 2016. gadā), par 3,9 procentpunktiem – iedzīvotāju īpatsvars, kas nevarēja atļauties uzturēt mājokli siltu (no 14,5 % 2015. gadā līdz 10,6 % 2016. gadā), un par 3,2 procentpunktiem samazinājās iedzīvotāju īpatsvars, kas naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties segt komunālos maksājumus, (no 18,1 % 2015. gadā līdz 14,9 % 2016. gadā).

Iedzīvotājiem, kuru ienākumi bija zem nabadzības riska sliekšņa, situācija uzlabojās straujāk nekā Latvijas iedzīvotājiem kopumā. Salīdzinot ar 2015. gadu, par 7,9 procentpunktiem samazinājās šo iedzīvotāju īpatsvars, kas naudas trūkuma dēļ nevarēja segt komunālos maksājumus, īri vai atmaksāt kredītu (no 32,9 % 2015. gadā līdz 25 % 2016. gadā), un par 6,6 procentpunktiem – kas nevarēja atļauties uzturēt mājokli siltu (no 29,4 2015. gadā līdz 22,8 2016. gadā).

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2016. gadā nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas (procentos)

2016. gadā 41,4 % Latvijas iedzīvotāju bija pakļauti ekonomiskajai spriedzei, kas ir par 3,2 procentpunktiem mazāk nekā 2015. gadā (44,6 %). Vismazāk ekonomiskā spriedze ir samazinājusies starp iedzīvotājiem ar vismazākajiem ienākumiem (1. kvintīļu grupā) un starp iedzīvotājiem ar visaugstākajiem ienākumiem (5. kvintīļu grupā). 2016. gadā 70,3 % trūcīgāko (1. kvintīļu grupas) iedzīvotāju bija pakļauti ekonomiskai spriedzei, kas ir tikai par 0,3 procentpunktiem mazāk nekā 2015. gadā. Arī starp turīgākajiem iedzīvotājiem (5. kvintīļu grupā) nav notikušas īpašas izmaiņas. Salīdzinot ar 2015. gadu, turīgāko iedzīvotāju vidū (5. kvintīļu grupā) ekonomiskai spriedzei pakļauto iedzīvotāju īpatsvars samazinājās par 1,5 procentpunktiem, sasniedzot 10,8 % 2016. gadā. Savukārt visstraujāk – par 6,2 procentpunktiem (no 47,2 % 2015. gadā līdz 41 % 2016. gadā) – ekonomiskā spriedze ir samazinājusies starp iedzīvotājiem ar vidējiem ienākumiem (3. kvintīļu grupā).

Starp trūcīgākajiem iedzīvotājiem (1. kvintīļu grupā) visstraujāk samazinājās to iedzīvotāju īpatsvars, kas naudas trūkuma dēļ nav varējuši segt komunālo pakalpojumu rēķinus un uzturēt mājokli siltu. Salīdzinot ar 2015. gadu, 2016. gadā trūcīgāko iedzīvotāju vidū (1. kvintīļu grupā) par 8,8 procentpunktiem samazinājās to iedzīvotāju īpatsvars, kas naudas trūkuma dēļ nevarēja segt komunālo pakalpojumu rēķinus, īri vai atmaksāt kredītu (no 37,3 % 2015. gadā līdz 28,5 % 2016. gadā), un par 6,7 procentpunktiem – to iedzīvotāju īpatsvars, kas finansiāli nevarēja atļauties uzturēt mājokli siltu (no 26,5 % 2015. gadā līdz 19,8 % 2016. gadā). Savukārt starp iedzīvotājiem ar nedaudz augstākiem ienākumiem (2. kvintīļu grupa) visstraujāk (par 8,3 procentpunktiem) samazinājās to iedzīvotāju īpatsvars, kas nevarēja atļauties katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām (no 57,2 % 2015. gadā līdz 48,9 % 2016. gadā).

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2015. un 2016. gadā nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas, pa kvintīļu grupām⁵ (procentos)

	Gads	Kvintīļu grupas				
		1. (trūcīgākā)	2.	3.	4.	5. (turīgākā)
Segt komunālo pakalpojumu rēķinus, īri vai atmaksāt kredītu	2015	37,3	16,2	16,8	10,7	5,3
	2016	28,5	15,6	14,0	10,5	4,1
Uzturēt mājokli siltu	2015	26,5	17,1	15,0	9,2	2,6
	2016	19,8	14,3	9,0	6,1	3,5
Segt neparedzētus izdevumus	2015	82,6	75,7	66,4	48,3	26,7
	2016	84,6	75,8	62,8	46,8	27,5
Katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām	2015	62,3	57,2	43,1	27,4	14,3
	2016	63,4	48,9	38,0	23,6	9,9
Ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu	2015	31,6	22,0	15,6	6,9	3,1
	2016	30,6	23,5	12,3	7,6	3,3

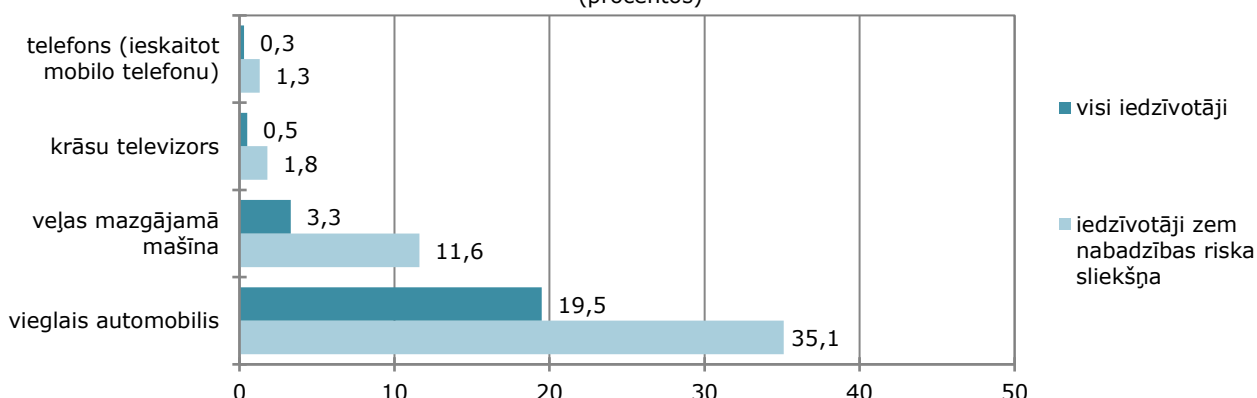
Ekonomiskā spriedze 2010.–2016. gadā (procentos)

Gads	Visi iedzīvotāji	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	Kvintīļu grupas				
			1. (trūcīgākā)	2.	3.	4.	5. (turīgākā)
2010	65,5	88,0	86,1	76,4	68,7	57,0	32,4
2011	67,7	89,3	87,9	79,5	73,4	56,7	33,8
2012	64,1	88,7	86,7	77,2	69,7	52,9	26,4
2013	55,7	81,4	77,0	69,9	59,8	42,8	23,2
2014	50,9	75,6	72,4	66,4	55,6	36,4	18,5
2015	44,6	74,5	70,6	59,1	47,2	29,6	12,3
2016	41,4	72,5	70,3	56,2	41,0	26,9	10,8

3. PIESPIEDU ATTEIKŠANĀS NO ILGLIETOŠANAS PREČU IZMANTOŠANAS

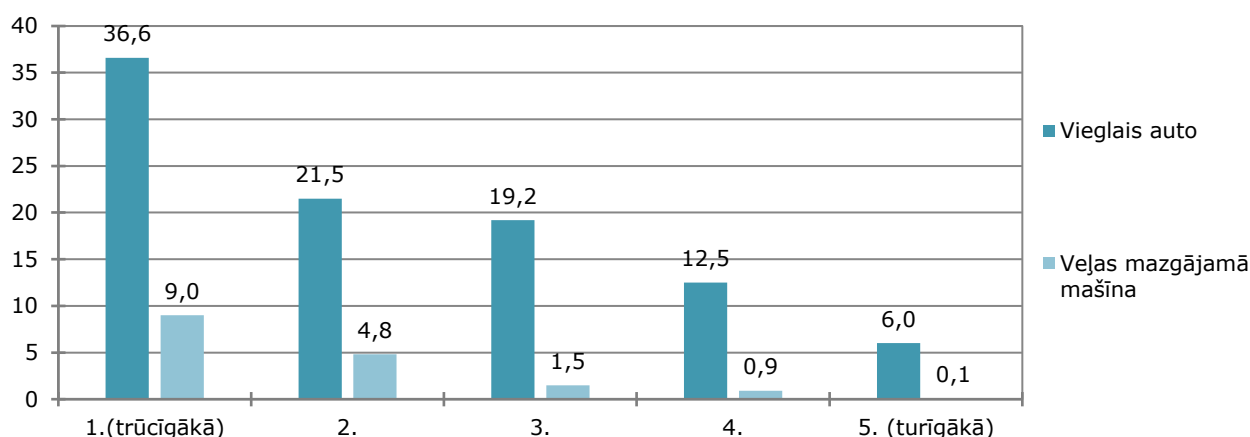
2016. gadā 19,5 % Latvijas iedzīvotāju naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties savām vajadzībām izmantot vieglo automobili, bet 3,3 % – veļas mazgājamo mašīnu. Savukārt krāsu televizors un telefons (ieskaitot mobilo telefonu) bija pieejams gandrīz visiem.

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2016. gadā bija spiesti atteikties no atsevišķu preču izmantošanas
(procentos)

Apskojuma dati liecina, ka telefons un krāsu televizors bija pieejams arī tiem iedzīvotājiem, kuru ienākumi bija ļoti zemi. Arī trūcīgāko iedzīvotāju vidū (1. kvintīļu grupā) tikai neliela daļa norādīja, ka naudas trūkuma dēļ tām nav pieejams telefons (1,1 %) un krāsu televizors (1,6 %). Tomēr joprojām visnotaļ ievērojamai iedzīvotāju daļai naudas trūkums liedz izmantot vieglo automobili un veļas mazgājamo mašīnu. 2016. gadā 36,6 % trūcīgāko iedzīvotāju (1. kvintīļu grupā) norādīja, ka naudas trūkuma dēļ savām vajadzībām nevarēja atļauties izmantot vieglo automobili, bet 9 % – veļas mazgājamo mašīnu.

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2016. gadā bija spiesti atteikties no vieglā automobiļa un veļas mazgājamās mašīnas izmantošanas, pa kvintīļu grupām
(procentos)

2016. gadā tikai 3,7 % Latvijas iedzīvotāju nevarēja atļauties vismaz 1 no 3 ilglietošanas precēm (neskaitot vieglo automobili). Savukārt vismaz 1 no 4 ilglietošanas precēm (ieskaitot vieglo automobili) naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties 21,1 % iedzīvotāju.

Piespiedu atteikšanās no ilglietošanas preču izmantošanas 2010.–2016. gadā
(procentos)

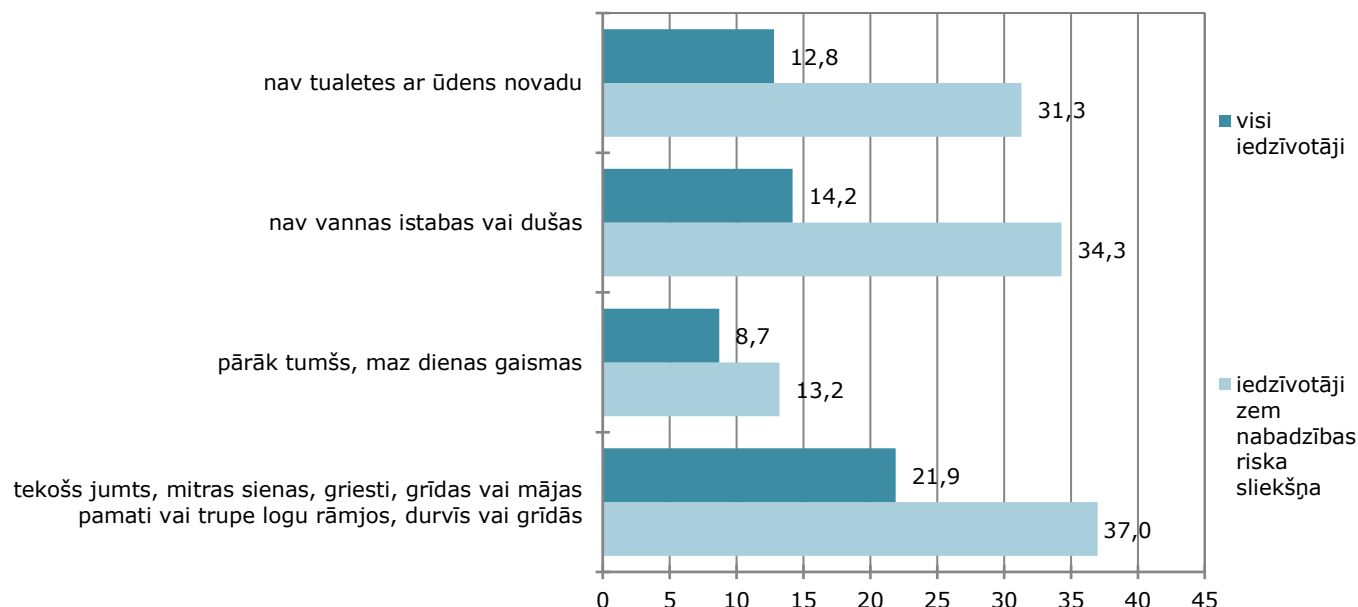
	Gads	Visi iedzīvotāji	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	Kvintīļu grupas				
				1. (trūcīgākā)	2.	3.	4.	5. (turīgākā)
Vismaz 1 no 4 precēm	2010	32,5	57,4	52,7	36,4	30,5	22,6	14,1
	2011	33,1	59,2	54,2	36,0	30,3	23,3	15,0
	2012	29,2	54,3	49,5	33,8	25,3	19,8	11,6
	2013	29,3	51,8	46,2	38,3	28,9	18,4	10,2
	2014	26,2	47,4	42,8	30,7	26,4	17,7	9,1
	2015	22,9	42,7	40,4	28,8	21,5	13,6	7,5
	2016	21,1	40,6	40,0	24,3	20,3	12,9	6,1
Vismaz 1 no 3 precēm (neskaitot vieglo automobili)	2010	7,5	18,8	14,2	8,9	8,2	3,5	1,0
	2011	7,6	18,4	13,8	8,0	9,7	3,7	1,6
	2012	5,6	15,7	11,5	6,3	5,2	2,5	0,6
	2013	5,9	17,0	11,9	8,7	4,8	2,2	0,5
	2014	5,0	14,8	10,3	7,2	3,7	1,9	0,8
	2015	4,3	13,5	10,5	6,3	2,7	0,7	0,4
	2016	3,7	12,7	10,0	4,9	1,8	1,2	0,2

4. NEAPMIERINOŠI MĀJOKĻA APSTĀKĻI

2016. gadā turpināja samazināties iedzīvotāju īpatsvars, kuri saskārās ar neapmierinošiem mājokļa apstākļiem (37,9 % 2014. gadā, 34,3 % 2015. gadā, 31,8 % 2016. gadā). Tomēr 2016. gadā joprojām vairāk nekā piektā daļa (21,9 %) aptaujāto iedzīvotāju norādīja, ka viņu mājoklī ir tekošs jumts, mitras sienas, griesti, grīdas, mājas pamati vai trupe logu rāmjos, durvīs vai grīdās, 12,8 % norādīja, ka viņu mājoklī nav ierīkota tualete ar ūdens novadu, un 14,2 % atzina, ka nav vannas istabas un dušas.

Tomēr iedzīvotāji ar ienākumiem zem nabadzības riska sliekšņa ievērojami biežāk norādīja šīs mājokļa problēmas. 2016. gadā gandrīz viena trešdaļa (31,3 %) iedzīvotāju ar ienākumiem zem nabadzības riska sliekšņa norādīja, ka viņu mājoklī nav tualetes ar ūdens novadu, 34,3 % iedzīvotāju nav vannas istabas vai dušas, un 37 % atzina, ka viņu mājoklī ir tekošs jumts, mitras sienas, griesti, grīdas, mājas pamati vai trupe logu rāmjos, durvīs vai grīdās.

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri 2016. gadā norādīja uz atsevišķiem neapmierinošiem mājokļa apstākļiem (procentos)

2016. gadā 68,2 % Latvijas iedzīvotāju dzīvoja mājokļos, kur nebija neviena no minētajiem neapmierinošajiem mājokļa apstākļiem⁴. 15,9 % iedzīvotāju bija viena no mājokļa problēmām, 8,3 % – divas no mājokļa problēmām, 5,4 % – trīs no mājokļa problēmām un 2,2 % – visas četras mājokļa problēmas.

Apekojuma dati norāda, ka iedzīvotāju ienākumu līmenim ir liela saistība ar mājokļa apstākļiem. Mājokļa problēmas bija visvairāk izplatītas starp iedzīvotājiem ar vismazākajiem ienākumiem (1. kvintīļu grupai). 2016. gadā uz neapmierinošiem mājokļa apstākļiem norādīja 54 % trūcīgāko (1. kvintīļu grupas) iedzīvotāju, savukārt starp iedzīvotājiem ar augstākajiem ienākumiem neapmierinoši mājokļa apstākļi bija izplatīti ievērojami mazāk.

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri 2016. gadā norādīja uz atsevišķiem neapmierinošiem mājokļa apstākļiem, pa kvintīļu grupām (procentos)

	Kvintīļu grupas				
	1. (trūcīgākā)	2.	3.	4.	5. (turīgākā)
Nav tualetes ar ūdens novadu	30,9	16,6	8,6	5,3	1,6
Nav vannas istabas vai dušas	34,1	18,2	9,5	6,0	1,8
Pārāk tumšs, maz dienas gaismas	14,6	7,7	7,3	6,8	6,4
Tekošs jumts, mitras sienas, griesti, grīdas vai mājas pamati vai trupe logu rāmjos, durvīs vai grīdās	39,6	25,0	18,1	15,3	10,2

Iedzīvotāji, kuri 2010.–2016. gadā norādīja uz neapmierinošiem mājokļa apstākļiem (procentos)

Gads	Visi iedzīvotāji	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	Kvintīļu grupas				
			1. (trūcīgākā)	2.	3.	4.	5. (turīgākā)
2010	37,7	59,2	57,1	42,1	36,3	26,2	21,0
2011	37,8	58,0	54,1	42,7	35,9	29,1	21,9
2012	39,7	60,2	57,7	45,1	40,3	29,0	21,3
2013	37,3	57,5	55,8	41,4	38,3	26,2	20,3
2014	37,9	54,5	54,0	42,4	36,2	31,4	20,8
2015	34,3	54,7	55,6	37,3	31,0	25,1	19,0
2016	31,8	52,6	54,0	38,3	27,7	22,0	15,7

⁴ Neapmierinoši mājokļa apstākļi: 1) nav tualetes ar ūdens novadu, 2) nav vannas istabas vai dušas, 3) mājoklī ir pārāk tumšs, maz dienas gaismas, 4) tekošs jumts, mitras sienas, griesti, grīda vai trupe logu rāmjos, durvīs vai grīdās.

5. JAUNIE MATERIĀLĀS NENODROŠINĀTĪBAS RĀDĪTĀJI

2016. gada dati liecina, ka vairāk nekā pusei (50,7 %) Latvijas iedzīvotāju naudas trūkums liedza iespēju savā mājoklī nolietotās mēbeles nomainīt pret citām un gandrīz ceturtdaļai iedzīvotāju (23 %) – novalkātās drēbes nomainīt pret jaunām (nevis lietotām). Savukārt tikai 7,7 % iedzīvotāju naudas trūkums bija šķērslis, lai vismaz reizi mēnesī satiktos ar draugiem vai ģimeni uz kopīgu maltīti vai glāzi dzēriena, un 5,8 % – lai savā mājoklī privātai lietošanai nodrošinātu internetu.

Iedzīvotāji ar ienākumiem zem nabadzības riska sliekšņa ievērojami vairāk saskārās ar naudas trūkuma radītajiem ierobežojumiem. Gandrīz trīs ceturtdaļas šo iedzīvotāju (71,5 %) naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties savā mājoklī nolietotās mēbeles nomainīt pret citām un gandrīz puse (46,8 %) – novalkātās drēbes nomainīt pret jaunām (nevis lietotām). Gandrīz trešā daļa iedzīvotāju ar ienākumiem zem nabadzības riska sliekšņa naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties regulāri piedalīties atpūtas aktivitātēs ārpus mājām (31,2 %) un visnotaļ lielai šo iedzīvotāju daļai naudas trūkuma dēļ nebija iespējas savā mājoklī privātai lietošanai nodrošināt internetu (17,9 %).

Iedzīvotāju iespējas sev nodrošināt atsevišķas pamatnepieciešamības 2013.–2016. gadā (procentos no visiem iedzīvotājiem, kuriem bija vismaz 16 gadi)

		Gads			
		2013	2014	2015	2016
Regulāri piedalīties atpūtas aktivitātēs ārpus mājām (sports, kino, koncerts u.c.)	Visi iedzīvotāji	25,5	24,9	17,2	17,0
	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	46,3	45,1	32,9	31,2
Vismaz reizi mēnesī satikties ar draugiem/ģimeni (radiem) uz kopīgu maltīti vai glāzi dzēriena	Visi iedzīvotāji	12,2	11,1	8,3	7,7
	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	25,2	26,7	21,1	17,5
Nelielu naudas summu tērēt tikai sev, ne ar vienu nesaskaņojot	Visi iedzīvotāji	22,0	16,3	14,2	12,7
	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	39,0	28,9	25,5	22,6
Novalkātās drēbes nomainīt pret jaunām (nevis lietotām)	Visi iedzīvotāji	36,3	29,4	26,4	23,0
	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	62,3	56,6	52,1	46,8
Savā mājoklī nomainīt nolietotās mēbeles pret citām	Visi iedzīvotāji	63,0	58,4	50,4	50,7
	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	81,6	78,6	73,1	71,5
Savā mājoklī privātai lietošanai nodrošināt internetu	Visi iedzīvotāji	11,4	9,9	7,8	5,8
	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	29,3	24,9	22,0	17,9

Apekojuma dati liecina, ka ienākumu līmenis stipri ietekmē iedzīvotāju iespējas sev nodrošināt atsevišķas pamatnepieciešamības. Trūcīgāko iedzīvotāju vidū (1. kvintīļu grupā) bija izteikti augsts iedzīvotāju īpatsvars, kam naudas trūkums liedza atļauties sev nodrošināt atsevišķas pamatnepieciešamības. Savukārt starp iedzīvotājiem ar augstākiem ienākumiem (2., 3. un 4. kvintīļu grupā) naudas problēmu radītie ierobežojumi bija ievērojami retāk izplatīti.

Iedzīvotāju iespējas sev nodrošināt atsevišķas pamatnepieciešamības pa kvintīļu grupām 2013.–2016. gadā (procentos no visiem iedzīvotājiem, kuriem bija vismaz 16 gadi)

	Gads	Kvintīļu grupas				
		1. (trūcīgākā)	2.	3.	4.	5. (turīgākā)
Regulāri piedalīties atpūtas aktivitātēs ārpus mājām (sports, kino, koncerts u.c.)	2013	42,9	30,3	26,9	18,0	8,9
	2014	41,7	30,3	25,2	17,4	10,1
	2015	30,5	23,0	18,1	9,4	5,4
	2016	30,9	22,2	15,6	12,6	4,3
Vismaz reizi mēnesī satikties ar draugiem/ģimeni (radiem) uz kopīgu maltīti vai glāzi dzēriena	2013	22,8	16,1	13,4	5,9	2,6
	2014	24,5	15,1	10,3	4,5	1,5
	2015	20,3	11,1	6,2	2,8	1,2
	2016	17,7	9,7	6,8	3,4	1,4
Nelielu naudas summu tērēt tikai sev, ne ar vienu nesaskaņojot	2013	40,8	28,3	20,8	12,9	6,4
	2014	32,8	18,0	15,5	9,8	5,2
	2015	29,4	15,8	12,4	9,2	3,8
	2016	26,5	16,8	10,9	7,0	3,4
Novalkātās drēbes nomainīt pret jaunām (nevis lietotām)	2013	57,8	46,7	39,0	25,5	11,8
	2014	54,3	37,4	27,7	18,6	9,4
	2015	49,9	36,3	26,5	14,2	6,0
	2016	46,0	31,4	21,9	11,9	5,4
Savā mājoklī nomainīt nolietotās mēbeles pret citām	2013	79,4	72,6	70,2	53,5	35,1
	2014	77,5	67,0	62,7	47,9	31,7
	2015	72,0	63,0	53,1	38,5	21,5
	2016	70,5	62,8	50,8	41,8	25,9
Savā mājoklī privātai lietošanai nodrošināt internetu	2013	25,0	13,8	10,8	4,8	2,1
	2014	21,1	13,2	8,5	5,0	2,0
	2015	19,2	11,3	5,7	2,0	1,0
	2016	15,6	8,1	3,6	1,8	0,8

METODOĻISKI PASKAIDROJUMI

Nabadzības riska indekss

Nabadzības riska indekss ir rādītājs, kas tiek aprēķināts visās ES dalībvalstīs pēc vienotas metodoloģijas. Tas raksturo personu īpatsvaru, kas atrodas zem nabadzības riska sliekšņa. Katru gadu nabadzības riska sliekšnis tiek aprēķināts no jauna. ES dalībvalstīs kā nabadzības riska sliekšnis tiek izmantoti 60 % no rīcībā esošo ienākumu mediānas uz vienu ekvivalento patērētāju. Nabadzības riska sliekšnis vienas personas mājsaimniecībai 2015. gadā bija 318 eiro mēnesī, 2014. gadā – 291 eiro mēnesī, 2013. gadā – 260 eiro mēnesī, 2012. gadā – 233 eiro mēnesī, 2011. gadā – 223 eiro mēnesī, 2010. gadā – 210 eiro mēnesī un 2009. gadā – 224 eiro mēnesī. Savukārt mājsaimniecībai, ko veido divi pieaugušie ar diviem bērniem, kas jaunāki par 14 gadiem, nabadzības risks (atbilstoši ekvivalento patērētāju skaitam mājsaimniecībā) 2015. gadā bija 668 eiro mēnesī. 2014. gadā – 612 eiro mēnesī, 2013. gadā – 546 eiro mēnesī, 2012. gadā – 490 eiro mēnesī, 2011. gadā – 467 eiro mēnesī, 2010. gadā – 441 eiro mēnesī un 2009. gadā – 471 eiro mēnesī.

Kvintiju grupa

Viena piektā daļa (20 %) no apsekoto mājsaimniecību skaita, kuras sagrupētas pieaugošā secībā pēc to rīcībā esošajiem ienākumiem uz vienu mājsaimniecības locekli.

Mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi kvintiju grupās 2009.–2015. gadā (vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī, eiro)

Kvintiju grupas	Gads						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1. (trūcīgākā)	100,20	96,85	104,51	111,88	124,93	135,15	149,51
2.	201,97	194,31	199,09	208,64	227,58	245,13	256,89
3.	258,58	257,22	259,78	272,11	295,01	317,36	340,16
4.	355,26	337,89	351,55	371,98	412,66	449,16	483,31
5. (turīgākā)	667,69	620,26	681,25	701,33	779,67	847,02	895,60

Materiālās nenodrošinātības dimensijas

EU-SILC apsekojumā materiālā nenodrošinātība tiek definēta kā iemeslu kopums, kas mājsaimniecībai liedz pieeju noteiktiem materiāliem labumiem. Šie iemesli ir naudas trūkums, neapmierinoši mājokļa apstākļi un piespiedu atteikšanās izmantot ilglietošanas sadzīves priekšmetus.

Materiālā nenodrošinātība tiek aplūkota, uzdodot jautājumus par trim materiālās atstumtības dimensijām:

Ekonomiskā spriedze tiek noteikta ar vairākiem jautājumiem, kuros respondentiem jānovērtē mājsaimniecības spēja segt šādas izmaksas:

- ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu;
- katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām;
- segt pēkšņus neparedzētus izdevumus no pašu līdzekļiem;
- finansiāli atļauties uzturēt mājokli siltu;
- segt komunālos maksājumus, īri un kredītu (t.sk. līzinga maksājumus par pirkumiem uz kredīta).

Mājsaimniecības, kas uz vismaz diviem jautājumiem sniedz noraidošu atbildi, tiek uzskatītas par pakļautām ekonomiskai spriedzei.

Piespiedu atteikšanās no ilglietošanas preču izmantošanas ir vērojama mājsaimniecībās, kurām naudas trūkuma dēļ savām vajadzībām nav pieejams:

- telefons (ieskaitot mobilo telefonu);
- krāsu televizors;
- veļas mazgājamā mašīna;
- vieglais automobils.

Tiek uzskatīts, ka mājsaimniecība ir spiesta atteikties no ilglietošanas preču izmantošanas, ja tai naudas trūkuma dēļ nav pieejama vismaz viena no četrām iepriekš minētajām ilglietošanas precēm.

Materiālās nenodrošinātības rādītājs raksturo personu īpatsvaru, kurām piemīt vismaz 3 no šādām materiālās nenodrošinātības pazīmēm: finansiālu iespēju trūkums 1) segt komunālos maksājumus, īri vai atmaksāt kredītu, 2) finansiāli atļauties uzturēt mājokli siltu, 3) segt pēkšņus neparedzētus izdevumus no pašu līdzekļiem, 4) ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu, 5) katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām, 6) lietot savām vajadzībām vieglo auto, 7) lietot savām vajadzībām veļas mazgājamo mašīnu, 8) lietot savām vajadzībām krāsu televizoru, 9) lietot savām vajadzībām telefonu.

Dzīvas materiālās nenodrošinātības rādītājs raksturo personas, kurām piemīt vismaz 4 no šādām materiālās nenodrošinātības pazīmēm: finansiālu iespēju trūkums 1) segt komunālos maksājumus, īri vai atmaksāt kredītu, 2) finansiāli atļauties uzturēt mājokli siltu, 3) segt pēkšņus neparedzētus izdevumus no pašu līdzekļiem, 4) ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu, 5) katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām, 6) lietot savām vajadzībām vieglo auto, 7) lietot savām vajadzībām veļas mazgājamo mašīnu, 8) lietot savām vajadzībām krāsu televizoru, 9) lietot savām vajadzībām telefonu.

Neapmierinoši mājokļa apstākļi tiek raksturoti, izmantojot atbildes uz jautājumiem, kas raksturo mājokļa kvalitāti:

- tekošs jumts, mitras sienas, griesti, grīdas vai mājas pamati vai trupe logu rāmjos, durvis vai grīdas;
- pārāk tumšs, maz dienas gaismas;
- nav vannas istabas vai dušas;
- nav tualetes ar ūdens novadu.

Tiek uzskatīts, ka mājsaimniecībai ir neapmierinoši mājokļa apstākļi, ja tā nosauc kaut vienu no iepriekš minētajām problēmām, kas raksturo mājokļa kvalitāti.